Hilma af Klints hemliga väg – *Kunskapens Träd*

Hur åtta målningar färdades från Dornach till New York – och till slut till Glenstone – under en falsk berättelse

I slutet av 2021 förtrollades konstvärlden i New York.
Galleriet **David Zwirner** tillkännagav utställningen *Tree of Knowledge* – åtta sällsynta akvareller av **Hilma af Klint**, som inte hade visats på nästan ett sekel. *Forbes* beskrev händelsen som "konstvärldens magi." Galleriets pressmeddelande talade om en "privat samlare" som nyligen hade fört verken till ljuset[1].

Men bakom magin döljer sig en historia som snarare liknar en fallstudie i **vilseledning**.
Dokument, brev och styrelseprotokoll som nu är offentligt tillgängliga – genom **SafeTrade Media** och svenska pressgranskningar – visar att den schweiziska stiftelse som anförtrotts verken trodde att de sålde till ett **andligt och kulturellt projekt i Skandinavien**, inte till den globala konstmarknadens maskineri.

Ursprung i den antroposofiska rörelsen

De åtta verken – kända som *Tree of Knowledge* – skapades av Hilma af Klint mellan **1913 och 1915**. Hon skänkte dem senare till **Rudolf Steiner**, grundaren av **antroposofin**.
Efter Steiners död övergick verken till hans efterträdare, den schweiziske poeten **Albert Steffen**, och hamnade till slut i **Albert Steffen-Stiftelsens** ägo i **Dornach**, nära Basel[2].

I årtionden låg målningarna stilla i stiftelsens samling, i stort sett okända för allmänheten.
Deras plötsliga framträdande i New York ett sekel senare var därför inte bara anmärkningsvärt på grund av sin sällsynthet – utan också på grund av mysteriet kring **hur de lämnat Dornach**.

2020: Kontakten tas

Den **26 juni 2020** ringde **Anders Kumlander** – en framträdande person inom den svenska antroposofiska rörelsen och tidigare styrelseledamot i **Stiftelsen Hilma af Klints Verk**[3] – till den schweiziska stiftelsen.

Enligt mötesanteckningar från samtalet uppgav Kumlander att han representerade **Stiftelsen Kristallen**, bildad för att bygga ett **Hilma af Klint-museum i Järna**.

Han betonade att Rudolf Steiner en gång sagt att Hilmas verk borde stanna i norra Europa, och skickade till och med **arkitektskisser** av det planerade museet[4].

Den schweiziska styrelsen litade på honom. Som en ledamot senare skrev betraktades Kumlander som "*en antroposofisk vän.*"
På den grunden – och trots att de fått högre bud, inklusive ett från **David Zwirner själv** – gick de med på att sälja till Kumlander till ett **fördelaktigt pris**.

2021: Utställningen

Den **3 november 2021** öppnade **David Zwirner Gallery** utställningen *Tree of Knowledge* på East 69th Street i New York.
Pressmeddelandet beskrev akvarellerna som "*nyligen upptäckta*" och "*för närvarande ägda av en privat samlare*"[1].

En månad senare, den **3 december 2021**, skrev Kumlander till Eva vid den schweiziska stiftelsen.
I brevet **vände han helt på sin tidigare berättelse**: nu hävdade han att "de två personer som vet mest om Hilma af Klint och hennes verk" hade rått honom att placera målningarna i "*ett välrenommerat museum utanför Sverige*", och att **Zwirner** hade engagerats för att genomföra försäljningen[5].

Detta var en **total avvikelse** från de löften som gavs 2020.
Och avgörande nog kom förklaringen **först efter** att verken redan visats offentligt i New York.

2022: Försäljningen till Glenstone

Den **11 februari 2022** utfärdade **David Zwirner Gallery** ett pressmeddelande som bekräftade att *Tree of Knowledge* hade **förvärvats av Glenstone Museum** i Maryland – ett välkänt privat museum.
Efter New York-utställningen planerades serien visas på Zwirners **London-galleri (2 mars–2 april 2022)**, innan den permanent flyttades till Glenstone[6].

Zwirner framställde försäljningen som ett uppdrag att "*hitta ett institutionellt hem.*"
Glenstones grundare beskrev köpet som **ett milstolpeförvärv**, eftersom det vid den tiden **inte fanns några Hilma af Klint-verk i amerikanska museisamlingar.**

2023: Motreaktionen

Den **17 november 2023** svarade **Albert Steffen-Stiftelsen** med ett skarpt formulerat brev till Kumlander:

“Vi är besvikna och känner oss bedragna och svikna...
Vi trodde att vi sålde till Stiftelsen Kristallen för ett framtida museum i Järna.
I stället såldes verken genom David Zwirner i New York.
Naturligtvis gjorde du och Zwirner stora vinster.
De enda som förlorade var vi.”[2]

Stiftelsen betonade att de **uttryckligen avvisat** Zwirners direkta erbjudande, bara för att se verken ändå hamna hos honom – via Kumlander.
De tillade att försäljningen, utförd **under falska förespeglingar**, hade tvingat dem att handla “mot själva syftet med vår stiftelse.”

2022: Mångmiljonvinsten

Svenska skatteuppgifter visar **vinstens omfattning**.
År 2022 deklarerade Kumlander ett **kapitalöverskott på [redacted] miljoner kronor (≈ [redacted] miljoner USD)** – en enorm ökning jämfört med tidigare år, då överskottet legat nära noll[7].

Offentliga vs. privata berättelser

Kontrasten mellan de offentliga och privata uttalandena är slående:

1. **Privat (A Kumlander till Schweizisk styrelse 2020.06)**: Löften om museum i Järna, arkitektskisser bifogade, Steiner åberopad[4].

2. **Offentligt (D Zwirner, 2021.11)**: “För närvarande ägd av en privat samlare.”[1]

3. **Privat (Kumlander till Schweizisk styrelse 2021.12)**: Historien omvänd: “experter” rådde att sälja utomlands; Zwirner engagerad[5].

4. **Offentligt (D Zwirner, 2022.02)**: Glenstone Museum förvärvar verken för permanent utställning[6].

Sekvensen tyder på **avsiktlig vilseledning vid förvärvstillfället**, följt av ett försök till **efterhandsrationalisering** när verken redan visats i New York.

Reaktioner

När **Svenska Dagbladet** konfronterade Kumlander i april 2024 avfärdade han kritiken som en “*smutskastningskampanj.”*
Han hävdade att den schweiziska stiftelsen hade “*skrivit under ett sekretessbelagt dokument”* och nu bara ångrade försäljningen.

"*Jag har inga problem med att stå för det jag gjort,"* sade han[3].

Den schweiziska stiftelsen håller däremot fast vid att de **blev vilseledda**.
I sitt brev betonar de att de **agerade i god tro**, vägledda av **antroposofiska ideal snarare än ekonomisk vinning.**

Slutsats

Vägen för *Tree of Knowledge* – från **Dornach** till **New York**, och slutligen till **Glenstone** – var inte, som pressmeddelandet antydde, en enkel "återupptäckt."
Det var en väg formad av **privata löften**, **offentliga omskrivningar** och **miljoner i vinst**.

För **Zwirner** var det en triumf av "konstvärldens magi."
För **Glenstone**, ett prestigefyllt förvärv.
Men för den **schweiziska stiftelsen** var det ett **förtroendebrott** – ett avsnitt de själva beskriver som **rent svek**.

Fallet belyser en djupare konflikt i dagens konstvärld:
när verk med **andligt och kulturellt arv** hamnar på den globala marknaden, är frågan inte bara **vem som tjänar**, utan också **vad som går förlorat.**

Slutsats

Som ordförande i Stiftelsen Hilma af Klints Verk är jag djupt oroad över att de handlingsmönster som Anders Kumlander uppvisat i andra stiftelser nu även hotar vår Stiftelse.

Även efter sin formella avgång i augusti 2025 utövar han, enligt min uppfattning, fortsatt inflytande genom sina närstående och allierade – Juhani Selvani (svärson och 'tronarvinge' i många styrelser där Anders Kumlander ingår), Ulf Wagner (långvarig vän och tidigare ledamot i samma stiftelser), samt Daniel Laurén (som i Agape trätt in för att skydda den tidigare styrelsen från granskning och kritik). Dessa individer fungerar i praktiken som hans förlängda arm. Jag fruktar att han fortfarande utgör den verkliga – om än dolda – huvudmannen för Stiftelsen Hilma af Klints Verk.

Den s.k. Kunskapens Träd-affären visar att Kumlander är beredd att kringgå stadgar och förtroendeuppdrag genom vilseledande och otillbörliga tillvägagångssätt för egen vinning. Affären, där Hilma af Klint-målningar såldes via David Zwirner Gallery under falska förespeglingar, belyser ett mönster som väcker allvarlig oro för Stiftelsens framtid.

Det speglar också det försök som gjordes i december 2024 att sälja Stiftelsens egna målningar – via samma galleri och med Kumlander som central aktör. Den dåvarande styrelsemajoriteten planerade detta under lång tid, metodiskt och i tysthet. Hotet att Stiftelsen ska plundras genom liknande försäljningar är inte undanröjt.

Det är därför avgörande att Länsstyrelsens tillsyn inte enbart omfattar formella styrelseposter, utan även det faktiska inflytandet – den dolda maktstruktur som alltjämt präglar Stiftelsen.

Erik af Klint

Ordförande Stiftelsen Hilma af Klints verk

Stockholm, 2025.10.13

Källor och fotnoter

1. **David Zwirner Gallery**, *Tree of Knowledge* – pressmeddelande, 3 november 2021.

2. **Albert Steffen-Stiftung**, brev till Anders Kumlander, 17 november 2023. Publicerat av *SafeTrade Media.*

3. **Elisabet Andersson**, *Svenska Dagbladet*, “Stiftelse: Vi lurades att sälja Hilma af Klint-målningar,” 24 april 2024.

4. Protokoll från telefonsamtal Kumlander–Worel, 26 juni 2020. Publicerat av *SafeTrade Media.*

5. Anders Kumlander, brev till Albert Steffen-Stiftung, 3 december 2021. Publicerat av *SafeTrade Media.*

6. **David Zwirner Gallery**, pressmeddelande, 11 februari 2022 – bekräftelse av Glenstone-förvärvet.

7. **Skatteverket**, Anders Kumlanders deklarerade kapitalöverskott 2013–2022. Publicerat av *SafeTrade Media.*